

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการดำเนินงานตามโครงการปรับปรุงแผนการสอนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน ผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎีหลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ในท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น แผนการสอน โครงการปรับปรุงแผนการสอน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

หลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษาแบบเป็นระบบ ประเทศใดก็ตามจะประสบความสำเร็จในด้านการจัดการศึกษาได้ยากหากไม่มีหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาในประเทศนั้น ๆ ทาบ่า (Taba, 1962) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แนวทางในการเตรียมพลเมืองเพื่อที่จะให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างสรรค์ผลผลิตให้แก่วัฒนธรรมนั้น

กู๊ด (Good, 1973) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง

1. เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย
2. คำโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อทางอาชีพต่อไป
3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความต้องการของผู้เรียน หลังจากนั้นก็กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์เป็นขั้นคอนต่อไป

สมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า หลักสูตรระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ส่วนหลักสูตรระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สวัสดิ์ จงกล (2527) กล่าวว่า หลักสูตรคือข้อกำหนดซึ่งระบุจุดมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ และเกณฑ์การใช้หลักสูตร ซึ่งจัดให้นักเรียนเรียนรู้เพื่อให้มีความรู้ เจตคติ ทักษะและพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สำหรับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนดแผนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ และหมายถึงเรื่องต่อไปนี้เป็น เอกสารหลักสูตร กระบวนวิธีสอนของครู กระบวนการเรียนของเด็ก และ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการที่กำหนดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และรวมถึงมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน อย่างไรก็ตามหลักสูตรมิได้หมายถึงเฉพาะเอกสารหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการจัดขึ้นเท่านั้น แต่หมายรวมถึงทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมประสบการณ์ทุกอย่างที่จัดให้เด็ก รวมถึงการสอนของครูทั้งในและนอกห้องเรียนด้วย และจากแนวคิดของนักการศึกษา แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาเพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางหรือแผนการเรียนการสอนให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้

หลักสูตรจะมีความหมายอย่างไรก็ตาม หลักสูตรก็เป็นสิ่งสำคัญ เป็นแบบสำหรับจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกระบบการศึกษา การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาแต่ละครั้งหลักสูตรจึงเป็นพื้นฐานและแกนสำคัญที่ทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน โดยเฉพาะในเรื่องหลักการ เพื่อจะสามารถกำหนดวิธีการสอนของครู เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง ลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน การสร้างสื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

การนำหลักสูตร ไปใช้

หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
กับการนำหลักสูตร ไปใช้ การนำหลักสูตร ไปใช้จะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อม
และความเข้าใจของครู เพราะหากผู้ใช้หลักสูตร ไม่เข้าใจ และไม่พร้อมที่จะพัฒนาการจัด
การเรียนการสอนและผู้เรียนให้ไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แม้ว่าหลักสูตรจะดีเลิศ
เพียงใดก็ตาม ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้ที่มีหน้าที่นำหลักสูตร ไปใช้ให้เกิดผลบรรลุตาม
เป้าหมาย คือ ผู้บริหารและครู สมิตร์ คุณานุกร (2523) ได้อธิบายว่า การนำหลักสูตร
ไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตร ไปสู่การสอน หลักสูตรระดับชาติจะกำหนดความมุ่งหมาย
เนื้อหาวิชาที่สอน กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้อย่างกว้าง ๆ
การนำหลักสูตร ไปใช้จะต้องตีความหมายและกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรให้สอดคล้อง
กับสภาพท้องถิ่นและให้ชัดเจน เพื่อครูจะสามารถนำไปใช้ได้สะดวก การแปลงหลักสูตร ไปสู่
การสอนจะออกมาในรูปเอกสารประกอบหลักสูตรที่ เรียกว่า ประมวลการสอน โครงการสอน
หรือแผนการสอน ถ้าจะให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็คือ การทำบันทึกการสอนรายชั่วโมง ถ้าสามารถ
พัฒนาหลักสูตรออกมาเป็นแผนการสอนที่ดีแล้ว จะช่วยให้ครูสามารถนำหลักสูตร ไปใช้ได้
สะดวกมากขึ้น
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลได้ตาม
ความมุ่งหมายนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้าน มาเสริม โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน
มีความรู้ความเข้าใจแตกฉานในหลักสูตรทุกวิชาและทุกระดับชั้น เพื่อเอื้ออำนวยให้การสอน
ของครูและการเรียนของนักเรียนบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารจะต้อง
สำรวจจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตร ไปใช้หรือไม่
ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดหา
วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เป็นต้น ผู้บริหารจะต้องคอยสำรวจ
ปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนอยู่เสมอว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตร ไปปฏิบัติหรือไม่
(กรมวิชาการ, 2525)

3. การสอนของครู หัวใจของการนำหลักสูตร ไปใช้ คือ การจัดการเรียนการ

สอน การเอาใจใส่ต่อการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร และบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้ คือ ครู สังค อุทราพันธ์ (2528) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนนี้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือ หลังจากได้ร่างหลักสูตรสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำหลักสูตรไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนต่อไป ส่วน วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การเตรียมวางแผนงานเพื่อการใช้หลักสูตร การวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรที่ดีจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนครั้งนี้ มีเป้าประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของชุมชนเพียงไร การนำหลักสูตรมาปรับใช้ที่นั้น ทางโรงเรียนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะจัดหาอย่างไร งบประมาณ อาคารสถานที่พอเพียงหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะทำโดยวิธีใด จึงจะเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง แม้ว่าตัวหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นมาดีเลิศเพียงใด ถ้าการใช้หลักสูตรขาดความเข้าใจและความไม่พร้อม การพัฒนาหลักสูตรไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ อาจจะประสบความสำเร็จได้ยาก

2. การเตรียมจัดการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร ควรจัดอบรมในรูปของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ครูได้ศึกษา วิเคราะห์ถึงปัญหาของหลักสูตร และจะนำไปปรับใช้อย่างไร โดยการสร้างกำหนดการสอน ประมวลการสอน การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3. การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนควรคำนึงถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก พยายามจัดประสบการณ์ให้ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

4. การจัดการวางสอน หลักของการจัดการวางสอนจะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่า ๆ กัน ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ก็ย่อมแตกต่างกัน นอกจากนี้ช่วงการเรียนรู้อาจต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และเหมาะสมกับ

ความสามารถของผู้เรียน การใช้อาคารสถานที่ ห้องเรียน โรงฝึกงาน ห้องทดลอง จะต้องมีการใช้ตลอดเวลา จึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เอกสาร และสื่อการเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำ แผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะสอนอย่างไร จะเลือกกิจกรรมและประสบการณ์อย่างใด การจัดทำสื่อการเรียนอาจจะร่วมกันทำ เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณ ที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนและตรงกับความต้องการของชุมชน

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตร แต่จะประชาสัมพันธ์ในรูปใดจะต้องถ่วงรอบคอบอย่างดีที่จะทำให้ผู้รับเกิดความสนใจ

7. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญและจะต้องคำนึงถึง เพราะการเรียนรู้อาจไม่ได้เกิดขึ้นอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนก็จะเป็นส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ การบริการด้านวิชาการแก่ครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะทำได้โดยส่งไปศึกษาอบรมระยะสั้นในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพื่อเสริมความเข้าใจให้มีทัศนะอันกว้างขวางขึ้น การไปร่วมประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาสาธิต การส่งเสริมผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน ได้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร จะต้องทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้อย่างชัดเจน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็จะทำได้ง่ายและตรงจุด ว่าการปรับปรุงควรเริ่มที่จุดใดบ้าง

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประการ คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ การศึกษาหลักสูตร การจัดทำแผนการสอนและการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ การเตรียมบุคลากร การจัดตารางสอน การเตรียมสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เทคนิควิธีสอน การวัดและประเมินผล การเรียน

ดังนั้น การนำหลักสูตรไปใช้จึงต้องมีการปรับและขยายหลักสูตรระดับชาติที่กำหนด จุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระไว้อย่างกว้าง ๆ ให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และถ้าสามารถปรับหลักสูตรออกมาเป็นแผนการสอนที่ดีแล้วจะช่วยให้ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น (บุญมี เถรยอด. ป.ป.ป.) เพราะความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของหลักสูตรขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. 2529) ถ้าครูผู้สอนเข้าใจหลักสูตรตรงกัน มีปัจจัยต่าง ๆ เอื้ออำนวย การใช้หลักสูตรย่อมบรรลุจุดมุ่งหมายแน่นอน

การนำหลักสูตร ไปใช้ในระดับท้องถิ่น

ความหลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 หลักสูตรประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ มีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จะจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้ และในข้อกำหนดที่ว่าด้วยโครงสร้างและเนื้อหาสาระบัญญัติว่า "การจัดมวลงประสภการณให้เรียนนนั้น ให้จัดให้ยึดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็กและความเหมาะสม ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ..." (กรมวิชาการ. 2525) ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้รับผิดชอบการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นจะพิจารณาว่าเรื่องใดบ้างที่ควรจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เรื่องใดบ้างซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นจะต้องพิจารณา เหยื่อหรือลดเวลาในบางชั้นเรียนให้เหมาะสม (สวัสดิ์ จงกล. 2527) ในการนำหลักสูตรไปใช้จึงจำเป็นจะต้องขยายและปรับหลักสูตรให้มีความชัดเจน เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น จึงจะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จ

การขยายหลักสูตร หมายถึง การนำเอาความมุ่งหมายและเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้มาขยายความ ตีความให้ชัดเจนและเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรมีความเข้าใจตรงกัน

การปรับหลักสูตร หมายถึง การนำเอาความมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่กล่าวไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจงกับท้องถิ่นหรือชุมชนใดในระดับชาติมาปรับให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม ภูมิศาสตร์ และความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น (สุมิตร คุณานุกร. 2520)

การปรับหลักสูตรระดับชาติให้เหมาะสมกับท้องถิ่นก็คือ การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นนั่นเอง

วิธีการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

สังค์ อุทรานันท์ (2528) ได้เสนอวิธีการที่สามารถดำเนินการได้ใน 2 รูปแบบ คือ การปรับหลักสูตรระดับชาติให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น โดยท้องถิ่นทำการปรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรบางส่วนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และการสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลาง

ธำรง บัวศรี (2532) ได้สรุปว่า เท่าที่ปฏิบัติอยู่มี 3 รูปแบบ คือ

1. แบบที่มีเสรีภาพในกรอบนโยบายส่วนกลาง คือท้องถิ่นมีเสรีภาพในการพัฒนาหลักสูตร สำหรับโรงเรียนในท้องถิ่นของตน ทั้งนี้โดยอาศัยนโยบายที่ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดให้ ระหว่างการดำเนินงานส่วนกลางจะควบคุมดูแลช่วยเหลือ เพื่อให้หลักสูตรสนองนโยบายส่วนกลาง ขณะเดียวกันก็สนองความต้องการของท้องถิ่นด้วย

2. แบบที่ท้องถิ่นมีเสรีภาพในส่วนที่ส่วนกลางเหลือไว้ให้ คือ ส่วนกลางจัดทำหลักสูตรแม่บทขึ้น และวันที่ว่างให้มีวิชาเลือกเสรีซึ่งท้องถิ่นมีเสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาวิชาที่จะสอนได้เอง

3. แบบที่ให้เสรีภาพทั้งในขอบเขตและในวงกว้าง คือให้ส่วนกลางและท้องถิ่นต่างก็กำหนดเกณฑ์อย่างค่า ของสิ่งที่เด็กทั้งประเทศจะต้องรู้ และที่เด็กในท้องถิ่นจะต้องเรียนรู้

ความสำคัญ (minimum essentials) รวมกันเข้าเป็นหลักสูตรแกน ซึ่งถือว่าเป็นวิชา บังคับที่ทุกคนต้องเรียนส่วนที่เหลือเป็นวิชาเลือก หรือบังคับเลือก ซึ่งท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด หรือเสนอแนะ โดยส่วนกลางก็ได้

สิริพร นุญญานันต์ (2532) สรุปว่า ท้องถิ่นจะดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรได้ ดังนี้

1. เลือกใช้หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ ถ้าเห็นว่าเหมาะสม
2. ปรับ - เพิ่มเติม รายละเอียดเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
3. เขียนหลักสูตรขึ้นใหม่

ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ควรประกอบไปด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. วิทยากรพิเศษที่มีความรู้ทางด้านพัฒนาหลักสูตร
2. ศึกษาพิเศษภาคเขตและจังหวัด
3. ผู้บริหาร โรงเรียน
4. ครูหัวหน้าหมวดวิชา/ครูวิชาการ
5. อาจารย์จากวิทยาลัยครู หรือมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น
6. กรรมการที่มีส่วนร่วมสร้างหลักสูตรระดับชาติ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

สังค อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมของ ท้องถิ่น อาจจะทำเนื้องานในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอหรือระดับ โรงเรียนก็ได้ สำหรับกระบวนการดำเนินงาน ไม่ว่าจะดำเนินงานในระดับใด หากจะให้ เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ควรดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีความตั้งใจจริง ในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิจัย สัมภาษณ์ ประชุมและสัมมนา หรือวิธีการอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา

ขั้นที่ 4 พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพท้องถิ่น

ขั้นที่ 5 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลาง และ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขั้นใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ในกรณีสร้างเพิ่มเติมควรระบุจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และมาตรการในการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน

ขั้นที่ 6 ดำเนินการใช้หลักสูตร ในขั้นนี้การนิเทศและติดตามมีความสำคัญมาก

ขั้นที่ 7 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

สมิทธ คุณานุกร (2523) เสนอกระบวนการและวิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ
2. การจัดตั้งคณะอนุกรรมการ
3. การศึกษาและวิจัยเพื่อหาข้อมูลในด้านต่อไปนี้
 - 3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับชาติ
 - 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละเขตการศึกษา
 - 3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ของประมวลการสอนที่ผลิตขึ้นมาแล้วในอดีต
 - 3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอน
4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 เรื่องโครงสร้างหรือรูปแบบของประมวลการสอนที่ทำ
 - 4.2 เรื่องเวลา เพื่อความสะดวกของคณะกรรมการทุกคน
5. การประชุมเพื่อดำเนินการ

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป.) เสนอกระบวนการและวิธีการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการกลางในการดำเนินงาน
2. จัดตั้งคณะอนุกรรมการในแต่ละกลุ่มวิชา
3. กระบวนการศึกษาและวิจัยเพื่อหาข้อมูลก่อนการจัดทำประมวลการสอน
ข้อมูลเหล่านี้ ได้แก่
 - 3.1 ลักษณะของหลักสูตรระดับชาติ
 - 3.2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของชุมชนในเขต
 - 3.3 ข้อบกพร่องของประมวลการสอนในอดีต
 - 3.4 ปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอน
4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในการทำงาน
5. ดำเนินการโดย
 - 5.1 สร้างความสัมพันธ์
 - 5.2 เตรียมวาระการประชุม
 - 5.3 ส่งเสริมความคิดและตัดสินใจ
 - 5.4 อำนวยความสะดวกในเรื่องอุปกรณ์

สิริพร บุญยานันต์ (2532) ได้เสนอขั้นตอนสำคัญในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของท้องถิ่น โดยการรวบรวมจากเอกสารหรือจากการประชุมผู้รู้/วิทยากรในท้องถิ่น
 - 1.1 ข้อมูลทั่วไป เช่น สภาพภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา สภาพเศรษฐกิจ และการทำมาหากิน
 - 1.2 ข้อมูลทางการศึกษา เช่น จำนวนและสภาวะของโรงเรียน นักเรียน ครู ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา ระดับผลสัมฤทธิ์ การตกซ้ำชั้น/การออกกลางคัน การเรียนต่อ/ประกอบอาชีพ และสถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบที่ท้องถิ่นต้องการ เช่น เรื่องที่นักเรียนใน

ท้องถิ่นต้องรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน อาชีพที่ควรสนับสนุนในท้องถิ่น ทรัพยากรในท้องถิ่นและปัญหาและ/หรือความต้องการเร่งด่วน

3. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจชัดเจน
4. กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับท้องถิ่นของตน
5. กำหนดวิธีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

5.1 ถ้าจะทำหลักสูตรเอง จะต้องพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้ กำหนดจุดประสงค์ เลือกเนื้อหาที่จะต้องเรียนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ จัดทำสื่อหรือวิเคราะห์เพื่อเลือกใช้สื่อที่มีอยู่แล้ว และจัดทำคู่มือ ให้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ และการประเมินผล

5.2 ถ้าจะใช้หลักสูตรที่ส่วนกลางจัดทำ โดยปรับหรือเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ บางข้อหรือเนื้อหาบางส่วน จะต้องพิจารณาดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ จัดทำสื่อเสริม และจัดทำคู่มือให้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ และการประเมินผล เสริมจากคู่มือของส่วนกลาง

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรดำเนินการ ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงาน
2. ศึกษาข้อมูลทั้งข้อมูลทั่วไป และข้อมูลทางการศึกษา
3. วิเคราะห์ข้อมูล
4. ศึกษาหลักสูตรแม่บทในเรื่องหลักการ จุดหมายและโครงสร้าง เนื้อหาแต่ละกลุ่มวิชา เพื่อพิจารณา ลด เพิ่ม และขยายเป็นหลักสูตรท้องถิ่น
5. ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร
6. ดำเนินการใช้หลักสูตร
7. ประเมินผลการใช้หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรในระดับนี้ ได้แก่ การจัดทำโครงการสอนหรือแผนการสอนโดยการขยายและปรับแผนการสอนของเขตหรือจังหวัดในส่วนที่ควรจะทำให้ละเอียดยิ่งขึ้น หลักสูตรระดับห้องเรียนเป็นหลักสูตร

ที่สำคัญที่สุด สังคมจะเปลี่ยนได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรระดับนี้ (วิชย์ วงษ์ใหญ่. 2523)

หลักสูตรเป็นเอกสารแม่บท ซึ่งมีข้อกำหนดอันเป็นจุดหมายปลายทาง ขอบเขต และแนวทางในการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการนำหลักสูตรไปใช้ แต่ครูส่วนใหญ่จะไม่สามารถนำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนได้ จึงมีการพัฒนารายละเอียดของหลักสูตรเป็นเอกสารประกอบหลักสูตร อันได้แก่ แผนการสอน คู่มือครู กำหนดการสอน เพื่อให้ครูใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แผนการสอนจึงมีความสำคัญต่อครูมาก

แผนการสอน

การสอนเป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมการเรียนรู้และรายละเอียดของเนื้อหาวิชา จุดหมายปลายทางของกระบวนการ คือ จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร ซึ่งกระบวนการสอนจะถูกกำหนดไว้ด้วย "แผนการสอน" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร (สมน อมรวิวัฒน์. 2530)

ความหมายของแผนการสอน

แผนการสอนตามความหมายของกรมวิชาการ (2525) หมายถึง หนังสือที่มีจุดประสงค์เพื่อให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่ครู โดยจัดทำเป็นกลุ่มประสบการณ์ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ในแผนการสอนจะมีข้อเสนอแนะว่า จะสนองเรื่องอะไร นานเท่าใด เพื่อจุดประสงค์อะไร ปฏิบัติกิจกรรมอะไร และวัดผลอย่างไร หรืออีกนัยหนึ่ง แผนการสอนเป็นเครื่องขยายหลักสูตร เป็นเครื่องมือช่วยผู้สอนดำเนินงานการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ทั้งวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหาและการประเมินผล โดยเสนอแนะกิจกรรมการเรียน และสื่อการเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาไว้ให้ผู้สอนเลือกได้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter v. Good, 1973) ได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอน คือ โครงการย่อที่ประกอบไปด้วยหัวข้อสำคัญของบทเรียนที่จะสอน รวมถึงวัตถุประสงค์ จุดสำคัญที่ต้องการเน้น คำถามที่จะใช้ถาม สื่อการเรียนและกำหนดงานที่จะให้ทำ

อาคม จันทสุนทร (2520) ได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอน เป็นเอกสารที่ให้รายละเอียดในการสอนตามหลักสูตรแก่ครู มีลักษณะคล้ายประมวลการสอน โครงการสอนและบันทึกการสอนรวมกัน คือครูสามารถใช้เป็นแนวทางในการสอนได้ เพราะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน การวัดผลของแต่ละเรื่องที่สอน และบอกจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอนด้วย

สมน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2530) ได้ให้ความหมายว่า แผนการสอน คือสิ่งที่ระบุกระบวนการสอน กล่าวถึง กระบวนการสอนที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการเรียน การสอนจริงของครู เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำ ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

จากความหมายดังกล่าว แผนการสอนจึงหมายถึง เอกสารที่ขยายรายละเอียด จากหลักสูตร ไปสู่แนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ทั้งวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมและการประเมินผล

อย่างไรก็ตาม แผนการสอนไม่ใช่สิ่งกำหนดตายตัวว่า ผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามนั้น ทุกประการ เพราะย่อมไม่มีแผนการสอนใด ๆ สร้างขึ้นมาให้เหมาะสมกับทุกท้องถิ่นได้ เพราะแผนการสอนเป็นเพียงการเสนอแนะแนวทางไว้ให้ผู้สอนนำไปปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2525) ดังนั้น แผนการสอนเป็นเอกสารที่สำคัญ สำหรับครูที่จะใช้เป็นแนวทางในการสอน เพื่อให้บรรลุผลตามหลักสูตร เพราะแผนการสอนจะบอกสิ่งที่ต้องการ กระบวนการสอน การประเมินผล และกำหนดเวลาในการสอนไว้ครบถ้วน แต่อย่างไรก็ตาม แผนการสอนไม่ใช่สิ่งกำหนดตายตัวว่าผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามนั้นทุกประการ เพราะย่อมไม่มีแผนการสอนใด ๆ สร้างขึ้นมาให้เหมาะสมกับทุกท้องถิ่นได้ เพราะแผนการสอน เป็นเพียงการเสนอแนะแนวทางไว้ให้ผู้สอนนำไปปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพท้องถิ่น โดยใช้บุคลากรในท้องถิ่นนั้น ๆ ช่วยกันจัดทำแผนการสอนระดับท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นแผนการสอนที่ครูในท้องถิ่นนั้น ๆ ใช้ได้จริง (อาคม จันทสุนทร, 2520) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สมน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2530) ที่กล่าวว่า

แผนการสอนที่กำหนดขึ้นนี้ตามหลักการแล้วเพื่อเป็นตัวอย่าง เป็นแนวทางเบื้องต้นให้ครูสำหรับเตรียมตัวในการสอนแต่ละครั้ง แต่ไม่ใช่เข้าไปใช้โดยตรง ในลักษณะนี้ผู้เกี่ยวข้องศึกษานิเทศก์ และครูประจำการ ควรได้นำแผนการสอนที่กำหนดขึ้นจากส่วนกลางนี้ไปปรับให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ความพร้อมของผู้เรียน สื่อการสอน กิจกรรม และเกมที่มีอยู่ ทั้งนี้โดยการสร้างแผนการสอนขึ้นใหม่ และยึดในเรื่องของหลักการ ความคิดรวบยอด จุดหมาย เนื้อหาบางส่วน คาบเวลาที่กำหนดไว้ดั้งเดิม แต่ได้ปรับ เปลี่ยนแปลง ในส่วนของกิจกรรมการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล และภาคผนวกให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาในแต่ละภาค แต่ละท้องถิ่นที่มีอยู่

จากหลักการดังกล่าว สปจ.น่านจึงได้ดำเนินการปรับปรุงแผนการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับท้องถิ่น และได้เริ่มดำเนินงานตามโครงการนี้ตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา

โครงการปรับปรุงแผนการสอนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลงสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดน่าน

ความเป็นมา

วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 นั้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณภาพหลายประการ เช่น เป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้พื้นฐาน อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น มีสมรรถภาพทางกายสูง และมีความสามารถพื้นฐานด้านการทำงาน และอาชีพตลอดจนมีนิสัยรักการทำงาน เป็นต้น แต่สภาพการจัดการศึกษาที่จะมีผลให้คุณภาพการศึกษาดังกล่าวบรรลุตามเป้าหมายนั้นมีปัญหาหลายประการ จากการประเมินคุณภาพการประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2527 จังหวัดน่านได้เป็นอันดับที่ 52 ของประเทศ และในปีการศึกษา 2528 ได้เป็นอันดับที่ 67 ของประเทศ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในทุกกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งสภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาในจังหวัดน่าน มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 390 โรงเรียน 30 สาขา แบ่งขนาดเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่สุด 1 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 3 โรงเรียน ขนาดกลาง 12 โรงเรียน ขนาดเล็ก 167 โรงเรียน และขนาดเล็กสุด 207 โรงเรียน ซึ่งจะเห็นว่าโรงเรียนในสังกัดส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและเล็กสุด โรงเรียนเหล่านี้ประสบปัญหามากมายที่ไม่สามารถจัดการศึกษาให้นักเรียนมีคุณภาพตามหลักสูตรได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดเรียนของนักเรียน การขาดแคลนครู โดยเฉพาะในโรงเรียนที่กั้นดงและห่างไกล ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของชุมชนรอบโรงเรียนที่ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ ในแผนพัฒนาการประถมศึกษา

ระยะที่ 6 (2530-2534) ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่านจึงได้กำหนดนโยบายเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ครบทุกกลุ่มประสบการณ์ ตามสัดส่วนเวลาเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจัดให้มีแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น จึงได้กำหนดโครงการนี้ขึ้น เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนอันเนื่องมาจากการขาดแคลนบุคลากรอาคารสถานที่ สื่อการสอน และอื่น ๆ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้สูงขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
2. เพื่อกำหนดรูปแบบแผนการสอนของโรงเรียนขนาดเล็กให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของท้องถิ่น

เป้าหมายของโครงการ

จัดทำแผนการสอนสำเร็จรูปสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กทุกชั้นเรียน ภายในปี 2532

วิธีดำเนินงานตามโครงการ

การดำเนินงานปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นนั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน ยึดหลักสูตรระดับชาติเป็นหลัก โดยปรับเนื้อหาสาระบางอย่างให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งได้ดำเนินการดังนี้ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน 2530: 9)

1. การเตรียมดำเนินงานตามโครงการ
 - 1.1 ศึกษาแนวทางการดำเนินการ กำหนดโรงเรียนและรูปแบบการดำเนินการ
 - 1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักสูตรสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
2. การดำเนินงานตามโครงการ
 - 2.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ
 - 2.2 การจัดทำแผนการสอน
 - 2.3 การนำแผนการสอนไปใช้
3. การติดตาม นิเทศและประเมินผลการใช้แผนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธำรง ชูทัพ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร ประถมศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นไม่เท่ากัน และครูส่วนใหญ่ทุกภาคมีความคิดเห็นว่าจะต้องปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาหลักสูตรบ้างก่อนนำไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ว่า เนื้อหาเรื่องใดที่สอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้กับท้องถิ่นนั้น ควรนำเนื้อหานั้นไปสร้างแผนการสอนเฉพาะท้องถิ่น และสร้างแบบเรียนประกอบท้องถิ่น สำหรับเนื้อหาหลักสูตร เรื่องใดที่ต้องปรับปรุงก่อนนำไปใช้กับท้องถิ่นนั้น ควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

จันทนา คั่งสุวรรณพานิช และคณะ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การทดลองใช้แผนการสอนแบบผสมประสานระหว่างกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในโรงเรียนครูไม่ครบชั้น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการศึกษา มีความคิดเห็นว่าการทำแผนการสอนให้เป็นเล่มเดียว โดยนำมารวมกันระหว่างกลุ่มประสบการณ์ และระหว่างชั้นเหมาะสมมากที่สุด และเห็นด้วยมากที่สุดในการใช้กิจกรรมกระบวนการกลุ่มเป็นหลักในการสอนตามแผนการสอนแบบผสมประสาน

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักวิชาการ และผู้ใช้หลักสูตรเกี่ยวกับการปรับแผนการสอน วิชาศิลปศึกษาคามหลักสูตรประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักวิชาการและผู้ใช้หลักสูตรเห็นด้วยกับการปรับแผนการสอนวิชาศิลปศึกษา และคาดหมายว่าปัญหาและอุปสรรคของการปรับแผนการสอนวิชาศิลปศึกษาคามหลักสูตรประถมศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมาก

อรุณ นุศลสวัสดิ์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเป็นไปได้ในการดัดแปลงหลักสูตรประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัด เชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การปรับหลักสูตรประถมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการ

ของท้องถิ่นนั้น ควรจัดทำเป็นแผนการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น และควรดำเนินงาน
ในรูปของคณะกรรมการ

พริ้มเพรา คงชนะ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและ
ครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาอาชีพของท้องถิ่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา
10 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า สื่อการสอนที่ครูผู้สอนใช้ในการ
เรียนการสอนวิชาอาชีพของท้องถิ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครูมีใช้แต่ไม่เพียงพอ เนื้อหาวิชา
ในสื่อการสอนมีน้อย ขาดรายละเอียดที่สำคัญ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า
ควรปรับปรุงเนื้อหาในสื่อการสอนวิชาอาชีพของท้องถิ่นให้เป็นปัจจุบันและสอดคล้องกับความ
ต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้

ประสิทธิ์ บุญคนอม (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของบุคลากรที่
เกี่ยวข้องกับการศึกษา และกลุ่มคนอาชีพอื่นเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพ
และความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เนื้อหาที่มีความจำเป็น
มากที่สุด และมีความจำเป็นมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะ
อนุสรณ์ทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมและประเพณีของท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นเนื้อหาหลักสูตร
ที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรีอย่างกว้างขวาง

มาลินี กุลมาศย์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคาดหวัง
ของครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
ยังไม่ชัดเจน ค่อนข้างยากและมากเกินไป ครูมีความต้องการที่จะปรับแผนการสอนให้เหมาะ
กับนักเรียนของตน

จินดา อาจินสมาจาร (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนจริยธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสอง ในเขตการศึกษาสอง ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหามากในเรื่องหลักสูตร
ยังไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น และเอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ

จากหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการ

ดำเนินงานตามโครงการปรับปรุงแผนการสอนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในจังหวัด
น่านว่ามีการดำเนินงานอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ตามกรอบโครงสร้าง (สำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดน่าน, 2530) ต่อไปนี้ คือ

1. การเตรียมดำเนินงานตามโครงการ
 - 1.1 ศึกษาแนวทางการดำเนินการ กำหนดโรงเรียน และรูปแบบการดำเนินการ
 - 1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักสูตรสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
2. การดำเนินงานตามโครงการ
 - 2.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ
 - 2.2 การจัดทำแผนการสอน
 - 2.3 การนำแผนการสอนไปใช้
3. การนิเทศ ติดตามและประเมินผลการใช้แผนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย